

ETICKÁ VÝCHOVA

ÚVOD

Vzdelávací štandard pre povinne voliteľný predmet etická výchova nepredstavuje iba súhrn katalógov, ktoré stanovujú výkony a obsah vyučovacieho predmetu, ale je to predovšetkým program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov.

Vzdelávací štandard pozostáva z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov, ktoré sú vyjadrené kognitívne odstupňovanými konkretizovanými cieľmi – učebnými požiadavkami. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Učivo je v ňom štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevyklučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu.

Vzdelávací program pre predmet etická výchova má svoje špecifiká. Jedným z nich je rozvíjanie komunikačných a sociálnych spôsobilostí, ktoré sa orientujú na postoje k životným situáciám a ku konkrétnym prejavom prosociálneho správania. Nadobudnuté vedomosti, spôsobilosti a zručnosti sú predpokladom kritického myslenia, diskusie a hodnotiacich postojov. V etickej výchove sa stávajú prostriedkom, od ktorého sa odvíja požadované správanie.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Poslaním povinnej voliteľného predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku, k životu a k prírode, spolupráca a prosociálnosť zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa etická výchova neuspokojuje iba s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz, ako dospelí, prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi.

Etická výchova sa v prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Prosociálnosť nereprezentuje celú etiku, ale je jadrom etiky medziľudských vzťahov. Jej hodnotový rozmer spočíva vo vzájomnom ľudskom porozumení a spolužití, pod ktorým rozumieme humánny súcit a ľudskosť ako morálnu kategóriu človeka, súvisiacu s jeho úsilím prežívať harmonický a šťastný život v súlade ním vytvoreným ideálom.

Na rozvíjanie etických postojov majú rozhodujúci vplyv zážitky a skúsenosti. Keď žiak nemá morálnu skúsenosť, ostáva pre určitú oblasť „hluchý a slepý“ a nepomôžu mu túto situáciu napraviť ani informácie, ani reflexia. Potvrzuje sa tu známa skutočnosť, že etické postoje človeka sú formované zážitkami, živou skúsenosťou, príp. nadväzujú na morálne relevantné zážitky účastníkov hodiny. Preto súčasťou jej procesualnej stránky je etická reflexia, po ktorej nasleduje experimentovanie alebo nácvik v podmienkach triedy s cieľom prenosu do každodenného života. Efektivita a cieľové naplnenie hodín etickej výchovy sú podmienené vzájomnou súčinnosťou jej štyroch zložiek, čo ovplyvňuje aj každý učiteľ svojím správaním a vzťahom k žiakom i k predmetu. Preto je žiaduce, aby všetci učitelia boli oboznámení s cieľmi a metódami etickej výchovy. Kognitívne znalosti sú v etickej výchove iba predpokladom pre hodnotovú reflexiu.

CIELE PREDMETU

Žiaci:

- vysvetlia základné etické postoje a spôsobilosti,
- rozvíjajú a zdokonaľujú si základné etické postoje a spôsobilosti osvojené na základnej škole, ako sú sebaovládanie, pozitívne hodnotenie seba a druhých, komunikačné zručnosti, tvorivé riešenie medziľudských vzťahov,
- vysvetlia princípy náboženskej i nenáboženskej etiky, ktoré im umožnia pochopiť a tolerovať správanie a názory spolužiakov a spoluobčanov,
- si osvoja dôležité hodnoty a etické normy súvisiace so životom a zdravím, rodinným životom, rodičovstvom a sexualitou, ekonomickým životom a prácou v povolání,
- rozvíjajú morálny úsudok a zmysel pre zodpovednosť,
- definujú základné etické pojmy, súvislosti medzi hodnotami a normami,
- si osvoja základné postoje a spôsobilosti súvisiace s uvedenými hodnotami a normami.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

Komunikácia

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ uplatniť zásady komunikácie v každodenných situáciách, ✓ využívať komunikačné zručnosti pri riešení záťažových situácií, ✓ vyjadriť pozitívne a negatívne city v rôznych situáciách, ✓ prejavíť empatiu voči spolužiakom, ✓ zdôvodniť zásady asertívneho správania, ✓ zhodnotiť prosociálne prejavy v triede. 	<p>verbálna a neverbálna komunikácia v bežných a záťažových situáciách</p> <p>komunikačné zručnosti</p> <p>komunikácia citov</p> <p>empatia</p> <p>asertivita</p> <p>prosociálnosť</p>

Dôstojnosť ľudskej osoby

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ posúdiť svoje silné a slabé stránky, ✓ pozitívne hodnotiť seba a druhých ľudí, ✓ akceptovať ľudí, ktorí majú iné názory a postoje, ✓ rešpektovať práva iných ľudí, ✓ prejavíť empatiu k starým, chorým, handicapovaným ľuďom. 	<p>silné a slabé stránky osobnosti</p> <p>hodnota ľudskej osoby</p> <p>pozitívne hodnotenie druhých v bežných a záťažových situáciách</p> <p>rešpekt a úcta k človeku</p>

Etika sexuálneho života

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vnímať sexualitu ako hodnotu, ✓ posúdiť hodnotu prokreatívneho rozmeru sexuality, ✓ prejavíť pozornosť a empatiu k opačnému pohlaviu, ✓ zhodnotiť význam vernosti a sebaovládania pre manželský život, ✓ vysvetliť príčiny a riziká predčasného sexuálneho života, ✓ zhodnotiť vplyv médií a kultúry na vnímanie vlastnej sexuality. 	<p>sexualita človeka</p> <p>hodnota ľudského života</p> <p>intimita vzťahov</p> <p>zdržanlivosť a vernosť</p> <p>dôsledky predčasného sexuálneho života</p> <p>promiskuita</p> <p>médiá a pornografia</p>

Dobré vzťahy v rodine

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ prejavíť záujem o členov rodiny, ✓ vyjadriť pozitívne hodnotenie, empatiu a tvorivosť v rodinnom prostredí, ✓ akceptovať pravidlá vzájomného spolužitia v rodine, ✓ zhodnotiť svoje práva a povinnosti v rodine, ✓ zdôvodniť význam rodinných vzťahov pre človeka, ✓ vyhodnotiť na príkladoch zo života prejavy ne/rovnosti žien a mužov (rovnaké práva, rovnosť šancí, atď.). 	<p>rodina</p> <p>rodinné pravidlá, tradície a zvyky</p> <p>očakávania rodičov</p> <p>fungujúca rodina</p> <p>vzťahy v rodine</p> <p>rovnosť, rovnaká dôstojnosť mužov a žien</p>

Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ uviesť príklady mravných hodnôt, ✓ rozlíšiť mravné a právne normy, ✓ vysvetliť význam svedomia, ✓ zdôvodniť význam rešpektovania cti a dobrého mena, ✓ uviesť príklady pozitívnych vzorov v súčasnom živote, ✓ pomenovať vlastné ambície, ✓ zhodnotiť potrebu vzdelania a vzdelávania v živote človeka, ✓ diskutovať o aktuálnych etických problémoch v spoločnosti. 	<p>hodnoty a mravné normy</p> <p>právne a mravné normy</p> <p>svedomie</p> <p>česť, pravda, poznanie a kultúra ako etická hodnota</p> <p>prosociálne vzory</p> <p>moje ciele v živote</p> <p>potreba celoživotného vzdelávania</p>

Etika práce, etika a ekonomika

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ posúdiť význam práce a pracovitosti pre sebarealizáciu človeka, ✓ diskutovať o ekonomických hodnotách, ✓ rešpektovať pravidlá „fair play“, ✓ hodnotiť prejavy a dôsledky sociálnej nerovnosti, ✓ zhodnotiť význam solidarity, ✓ akceptovať pravidlá fair trade, ✓ uviesť klady a zápory globalizácie, ✓ analyzovať vybrané globálne problémy. 	<p>profesijná etika súťaživosť a spolupráca pravidlá „fair play“ etický kódex zamestnanca ekonomické cnosti princípy sociálnej náuky fair trade globalizácia globálne problémy</p>

Zdravý životný štýl

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak vie/dokáže</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ identifikovať znaky zdravého životného štýlu, ✓ uznať potrebu ochrany zdravia, ✓ zhodnotiť vlastné prejavy starostlivosti o zdravie. 	<p>zdravie ako hodnota závislosti dôsledky nesprávnej výživy a nevhodnej životosprávy</p>